

A NYELVPOLITIKA ÉS A JOGI TERMINOLÓGIA HELYZETE NAPJAINKBAN A HOLLAND NYELVTERÜLETEN

KÁNTOR-FARAGÓ MÁRTA

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Néderlandisztika Tanszék

E-mail: kantor-farago.marta@arts.unideb.hu

The Situation of Language Policy and Legal Terminology in the Dutch Language Area Today. Dutch, often considered a ‚small language‘, is a language common to several European and non-European countries and language areas. It is also a common language in the different legal systems of these countries and territories, which creates not only ‚intra-linguistic‘ but also ‚inter-linguistic‘, i.e. translation/terminological, difficulties. The field of terminology plays a prominent role in Dutch language policy, but the actual work in the field of law has only just begun. The aim of this paper is to present the Dutch language area, to highlight some of the specialised fields, to draw attention to the terminological difficulties arising from the differences between the legal systems, to discuss inter-state terminological efforts and to present the current publicly accessible files of the unique Dutch Language Terminology Knowledge Centre.

Keywords: Dutch language area, Dutch language policy and terminology strategy, Dutch Language Institute/Centre of Knowledge for Dutch Language Terminology, legal terminology glossaries, terminology training.

1. Bevezetés

A holland nyelv a maga 24 millió anyanyelvi beszélőjével (17 millió Hollandiában, 6,5 millió Belgiumban és 400 000 Suriname-ban) a világ 40 legnagyobb nyelve közé tartozik. Az Európai Unión belül betöltött szerepe is jelentős, hiszen a közösségen belül a 8. legnagyobb nyelv, az interneten és a közösségi médiában használt nyelvek rangsorában pedig az előkelő 12. helyen áll. Sajnos a holland nyelvet beszélők teljes számáról nincsenek pontos adatok, az a fentiekből is látszik, hogy míg a közfelfogásban a holland a „kis nyelvek” egyike, a valóságban mégsem ez a helyzet.¹ A tanulmány célja a holland nyelvpolitikai és terminológiastratégiai helyzet bemutatása, kitérve a politikai és intézményi háttérre, és bemutatva a forrásokat és a felsőoktatási képzési lehetőségeket.

---

1 www.taalunie.org

2. A holland nyelvpolitikai háttérrel

Ha csak arra gondolunk, hogy a holland nyelv Hollandián és Belgiumon kívül még négy országban hivatalos, és ez utóbbi országok ráadásul Európán kívül találhatóak, akkor már is egy egyedülálló államnyelv képe körvonalazódik számunkra. Suriname Köztársaság 1975 óta független Hollandiától, Aruba, Curaçao és Sint-Maarten (Szent Márton-sziget) pedig 2010 óta ún. társult államok, a Holland Királyság alkotmányos részei. Tovább bonyolítja a jogi, a nyelvi és így a terminológiai helyzetet, hogy az ún. BES-szigetek, vagy más néven Karibi Hollandia, azaz Bonaire, Sint Eustatius és Saba szigetei 2010 után is a Holland Királyság részei maradtak, speciális „község”, vagy ahogy a holland terminus jelzi, *openbaar lichaam* (közttestület) státussal rendelkeznek. A *Holland Királyság Statútuma* a legfontosabb dokumentum Hollandiában (Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden,² a továbbiakban: Statútum), alapokmányának tekintendő. Egyértelműen kimondja, hogy Hollandia európai területei mellett Aruba, Curaçao és Sint-Maarten a Holland Királyság különböző entitásai a karibi térségben. A Statútum a jogforrási hierarchiában Hollandia Alaptörvénye felett helyezkedik el. Ugyanez igaz természetesen a másik három entitás „államszabályozásaira” (*staatsregeling*) is. A Statútum 39. pontja a konkordancia elve (*concordantiebeginsel*) alapján így fogalmaz: „burgerlijk en handelsrecht, de burgerlijke rechtsvordering, het strafrecht, de strafvordering, het auteursrecht, de industriële eigendom, het notarisambt, zomede bepalingen omtrent maten en gewichten’ de wetgeving ‘zo veel mogelijk’ op overeenkomstige wijze te regelen”,³ azaz „a polgári és kereskedelmi jog, a polgári eljárások, a büntetőjog és a büntetőjogi eljárások, a szerzői jogok, az ipari szabadalmak, a közjegyzői intézmény, valamint a mértékegységek használatának tekintetében a törvényhozásnak a »lehető legnagyobb« összhangra kell törekednie az egyes országokban” (a szerző fordítása).

Hollandiával szemben Belgium 1993 óta ún. aszimmetrikus szövetségi állam alkotmányos monarchiával és parlamentáris demokráciával. A szövetségi kormány és a parlament csak országos jellegű kérdésekben dönt, területi és nyelvi-kulturális alapon az ország három-három egységre oszlik:

- a brüsszeli régióra, Flandriára és Vallóniára, illetve,
- a Flamand Közösségre, a Belgiumi Francia Közösségre és a Német Nyelvű Közösségre.

Hollandiához hasonlóan az államfői pozíciót a mindenkori király vagy királynő (női uralkodója még nem volt az országnak) tölti be. A kétkamarás parlament felsőháza a Szenátus, alsóháza a Képviselőház. A jogszabályok – Hollandiához hasonlóan – szintén a Code Napoléon hagyományain alapszanak. A jogrendszer felépítését tekintve a „fellegbbiteli bíróság” felett áll még a (Legfelsőbb) Semmítőszék (*Hof van Cassatie*) intézménye, ami szintén a francia jogi hagyományokra vezethető vissza.

2 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002154/2017-11-17>

3 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/grondwet-en-statuut/statuut-koninkrijk>

A holland nyelvterület nagyságának és sokszínűségének, illetve a nyelvváltozatok nagy számának is köszönhető, hogy a világon egyedülálló módon 1980-ban létrehozták a Holland Nyelvuniót (Nederlandse Taalunie, NTU), amelynek az a feladata, hogy a holland nyelvet és kultúrát az országhatárokon belül és kívül egyaránt támogassa. Az NTU-ban Hollandia, Flandria és Suriname képviselteti magát, és egyfajta „államközi minisztériumként” képzelhető el.

1. ábra: A Holland Nyelvunió megalapítása 1980-ban⁴

A nyelvunió öt fő stratégiai területe a következő:

a) A standard holland nyelv biztosítása: ideértendő a standard nyelv optimális leírása és használati lehetőségeinek biztosítása, azaz a nyelvtan, a helyesírás és a terminológia kérdéseinek szabályozása, a nyelvi tanácsadás, a (nyelv)technológiai fejlesztések és a „közérthető nyelvhasználat” (*begrijpelijke taal*) stimulálása. A nyelvunió e feladatok ellátásával igyekszik mindenki számára jobban hozzáférhetővé tenni a holland nyelvet.

b) A standard nyelv holland nyelven belüli változatokhoz és egyéb nyelvekhez kapcsolódó stratégiájának kialakítása: ez alatt a klasszikus értelemben vett „nyelvpolitika” értendő, amely figyeli az aktuális nyelvi változásokat és a társadalmi nyelvi igényeket.

c–d) A holland mint anyanyelv (Nederlands als Eerste Taal, NT1), illetve a holland mint második nyelv (Nederlands als Tweede Taal, NT2) országhatárokon belüli és az NT1, valamint a holland mint idegen nyelv (Nederlands als Vreemde Taal, NVT) országhatárokon kívüli oktatásának támogatása az iskolarendszer minden szintjén a nyelv és a kultúra megőrzése érdekében.

e) A Hollandia, Flandria és Suriname, valamint a világ egyéb országai közötti nyelvi-kulturális együttműködés támogatása: e tevékenységi körbe tartozik többek kö-

⁴ <https://taalunie.org/actueel/167/40-jaar-taalunie>

zött a fordításpolitikára, azaz elsősorban a holland nyelvű irodalom más nyelvekre történő fordításának támogatására.

A tanulmány szempontjából a fentiek közül a továbbiakban részletesen az a pontban megjelölt tevékenységgel mint egyfajta közfeladat-ellátással foglalkozunk, hiszen a terminológiával kapcsolatos stratégiai célok ezen belül fogalmazódnak és valósulnak meg.

3. A Holland Nyelvi Intézet (Instituut voor de Nederlandse Taal, INT)

Az NTU – mint a nyelv- és terminológiastratégiáért felelős közfeladatot ellátó szerv – a nyelvi standardizálással kapcsolatos tényleges tevékenységgel a Holland Nyelvi Intézetet (Instituut voor de Nederlandse Taal, INT⁵) bízta meg. Az INT egy olyan tudományos kutatóközpont, amely a magas színvonalú szakmai munka mellett arra törekszik, hogy a munka eredményei széles körben hozzáférhetőek legyenek. Nemcsak a szókincs és a nyelvtan, de a nyelvi változatok vizsgálata is feladata. Rendszerezi a holland nyelvben megjelenő új szavakat, aktualizálja a legfontosabb kézikönyveket – így például a legfontosabb holland leíró nyelvtant, az *Algemene Nederlandse Spraakkunst*, azaz az ANS-t –, és szaknyelvi szójelöléseket állít össze.

Fontos feladata továbbá, hogy az egész nyelvterületen tudományos háttérrel biztosítson, megőrizzen és hozzáférhetővé tegyen olyan nyelvi anyagokat, mint a szövegtörzsek, a lexikonok, a szótárak és a nyelvtanok. A jelenlegi INT a korábbi Holland Lexikológiai Intézet (Instituut voor Nederlandse Lexicologie, INL) jogutódja, jelenleg alapítványi formában, saját felelősséggel rendelkező jogi személyként működik. Feladatainak ellátásában – ahogy azt fent is említettük – legfontosabb partnere a Holland Nyelvunió.

3.1. A Holland Nyelvű Terminológiai Tudásközpont (Expertisecentrum Nederlandstalige Terminologie, ENT)

Ami a terminológiai teendőket illeti, az INT létrehozta a Holland Nyelvű Terminológiai Tudásközpontot (Expertisecentrum Nederlandstalige Terminologie, ENT). Az ENT látja tehát el a szójegyzékek gyűjtésével és (online) publikálásával kapcsolatos teendőket. Az ENT 2016-ban vette át a korábban a Holland Nyelvunió keretein belül működő Holland Nyelvű Terminológiai Támogatási Központ (Steunpunt Nederlandstalige Terminologie, SNT) szerepét. Terminológiai tudásközpontként nemcsak a terminológiával foglalkozó magánszemélyek, de szervezetek számára is információt és segédanyagokat nyújt. A központ évente több alkalommal ad ki hírlevelet, amelyben a világban zajló terminológiai folyamatokról és eseményekről számol be. Sokat elárul a szervezet munkájáról hitvallása, amelyet a következőképpen fogalmaznak meg:

5 www.ivdnt.org

De verzameling termen die bij een bepaald vakgebied hoort, wordt de terminologie genoemd. Terminologie is ook de naam van het vakgebied dat termen verzamelt, beheert en bestudeert. Dat kan hoofdzakelijk wetenschappelijk zijn, zoals bij het Instituut voor de Nederlandse Taal (INT), maar ook praktisch, bijvoorbeeld bij organisaties die regels stellen voor het gebruik van termen in bepaalde vakgebieden.⁶

Egy bizonyos szakterület kifejezéseinek gyűjteményét terminológiának nevezük. Terminológia maga a szakterület neve is, amely terminusokat gyűjt, kezel és tanulmányoz. Ez alapvetően tudományos jellegű tevékenység, ahogyan az a Holland Nyelvi Intézetben (INT) is történik, ugyanakkor gyakorlati jellegű is abban az esetben, amikor bizonyos szervezetek szabályokat vezetnek be az adott szakterület bizonyos terminusainak használatára vonatkozóan. (A szerző fordítása.)

A holland nyelvterületen a terminológiának többszörösen kitüntetett szerepe és nehéz feladata van. Ahogyan azt a bevezetőben is említettük, a holland pluricentrikus nyelv, amelynek több nyelvváltozata él egymás mellett. A két legnagyobb ezek közül a standard holland nyelv és a flamand nyelvváltozat, így nem csupán a más nyelvek kapcsán felmerülő nyelvi és terminológiai különbségeket kell áthidalni, de a nyelvterületen belülieket is, hiszen két önálló jogrendszer működik, amelyek nyelvhasználata nem egységes.

A következőkben egy olyan esetleírást ismertetünk, amelyet az ENT példaként használ a terminológia fontosságának közérthető bemutatására. Ugyanis az átlagos nyelvhasználó is találkozik olyan hétköznapi helyzetekkel, amikor a terminológiai sokszínűség a leghétköznapiabb kommunikációs helyzetekben is bonyodalmat okozhat. Nem is beszélve a (szak)fordításról és a (szak)fordítók felelősségéről például egy közlekedési baleset iratanyagának fordítása során.

A holland nyelvben a kereszteződésekben található fényjelző lámpákat a magyarhoz hasonlóan hivatalosan *közlekedési lámpának* (*verkeerslicht*) nevezik. A hétköznapi nyelvben ugyanakkor *stoplámpákról* (*stoplicht*) beszélnek, amely a Belgiumban használatos (flamand) közlekedési terminológiában kizárólag a járművek *féklámpáját* (*remlicht*) jelölheti. Bár a *közlekedési lámpa* (*verkeerslicht*) hivatalos szaknyelvi, azaz a jog- és jogszabályalkotás során használt terminus, definícióját nem találjuk meg leírva. A *stoplámpára* (*stoplicht*) vonatkozóan a belga törvényalkotó egyértelmű definíciót fogalmazott meg: „het voertuiglicht dat dient om aan andere weggebruikers die zich achter het voertuig bevinden kenbaar te maken dat de bestuurder de bedrijfsreminrichting bedient”, azaz „olyan valamely közlekedési eszközön található lámpa, amely a közlekedés többi, a jármű mögött haladó résztvevője számára egyértelműen jelzi, hogy a jármű vezetője a fékberendezést működteti” (a szerző fordítása). A holland szabályozás ugyanígy egyértelmű-

---

6 <https://ivdnt.org/terminologie/wat-is-terminologie/>

en definiálja, hogy mit ért *féklámpa* (*remlicht*) alatt: „(...) licht dat wordt gebruikt om de weggebruikers die zich achter het voertuig bevinden kenbaar te maken dat de longitudinale beweging van het voertuig opzettelijk wordt vertraagd” („olyan fény, amelyet abból a célból használnak, hogy a jármű mögött közlekedő úthasználók számára egyértelművé váljon, hogy a jármű longitudinális mozgását szándékosan lassítják” – a szerző fordítása).

Az ENT gyakorlatorientáltságát mutatja az is, hogy felhívja a figyelmet a terminológiai adatbázisok építésének hasznára: azaz minden egyes szervezet, amely jól összeállított és jól karbantartott saját terminológiával rendelkezik, javítja a saját kommunikációját, hiszen ily módon magasabb konzisztenciájú, egyértelműbb kommunikáció jöhet létre, amely a költségek csökkentését is eredményezi. Kiemelik továbbá azt is, hogy a terminológia nélkülözhetetlen szerepet tölt be a többnyelvű és többkultúrájú holland társadalomban.

Az ENT nemcsak holland nyelvű példával szeretné szemléltetni a terminológia fontosságát. Az angolban a *printed wiring board*, a *circuit card* és a *multilayer integrated board* egymás szinonimái. Ha több fordító dolgozik egy anyagon, és a fordítók között nincs egyetértés azzal kapcsolatban, hogy egy adott szövegben melyik terminus mellett teszik le a voksukat, és felváltva használják azokat, az az olvasó számára meglehetősen zavaró lehet. A fogalomközpontú terminológiamenedzsment (*concept-georiënteerd terminologiemanagementsysteem*) eszközein belül egyértelműsíthető, hogy többszörös szinonima esetén melyik kifejezés használatát preferáljuk (l. terminológiai adatbázisok).

A gyakorlatorientált, felhasználócentrikus holland terminológiai szemlélet utolsó példajaként azt a gyűjteményt említeném, amelyet az ITL a „laikus terminológusok” számára állított össze abból a célból, hogy megkönnyítse a munkájukat. A lista elején P. Brenes (2017⁷) általános, kezdők számára összeállított, ingyenesen letölthető 43 oldalas e-könyve szerepel (*Terminology for beginners*), amelyet a TermCat már haladóbb felhasználók számára készített tesztje, a TermTest követ. A 25 pontos ellenőrző kérdések (check-list) megválaszolása valóban nagy segítséget jelent a gyakorló terminológus számára. Ezek után a COTSOES (Conference of Translation Services of European States) oldalára navigál, és a legfrissebb német, valamint francia verzió használatára hívja fel a figyelmet, végül pedig ismerteti a TermNet ötlépéses akciótervét.

Mindezekből egyértelműen látszik, hogy holland nyelvterületen rendkívül jól szervezett és elkötelezett szakmai háttérrel biztosított a nyelv- és terminológiastratégia, amelynek alappilléret a tudományos-elméleti alapok képezik, és amely ugyanakkor elkötelezett a terminológia közérthetővé tétele mellett – amelyre „közkincként” tekint.

3.2. Az ENT terminológiai adatbázisai

A következőkben ismertetett terminológiai adatbázisok az ENT felületén regisztráció nélkül elérhetők. Az ENT négy saját fejlesztésű adatbázisa két csoportba sorolható: oktatási és orvosi terminológiai adatbázisok.

7 <https://indd.adobe.com/view/2e8446fc-54d9-41e9-845a-a5b945dac0a0>

↑
/instituut voor de Nederlandse taal/

Terminologie

Termen zijn begrippen die binnen een sector een vaste definitie hebben. Terminologie is het vakgebied dat termen verzamelt, beheert en bestudeert. Het INT biedt als Expertisecentrum Nederlandstalige Terminologie (ENT) informatie en hulp op dit terrein.

🏠 / terminologie /

▶ Toon overzicht

Expertisecentrum

Het Expertisecentrum Nederlandstalige Terminologie (ENT) ondersteunt mensen en organisaties die met terminologie werken. Zij kunnen hier terecht voor terminologische informatie en hulpmiddelen.

Wat is terminologie?

Een omschrijving van terminologie als vakgebied, en van de rol die terminologie in veel vakgebieden speelt. Met tips en voorbeelden voor wie in zijn vak met veel specifieke termen en hun vaste definities te maken heeft.

2. ábra: A Holland Nyelvi Intézet terminológiai felülete⁸

Ezek közül az első a *HOTNeV (Hoger Onderwijs Terminologie in Nederland en Vlaanderen)*, amely 2017-ben pilotként indult. Felsőoktatási terminológiát mutat be, aminek célja, hogy a felsőoktatásban használt terminusok sokszor ad hoc módon angolról hollandra fordítása helyett egységes terminushasználat jöjjön létre. Az EU oktatáspolitikája ugyanis egyre több kifejezést generál, ezek terminológiában rögzített fordítására törekszik a Tuning Project, amelyhez kapcsolódva a *HOTNeV* is tevékenykedik. A hol-

Kies welke kolommen u wilt zien: (de zichtbare kolommen zijn geselecteerd)

Entry_ID	X_Def_Note	X_superordinateConceptGeneric	X_coordinateConceptPartitive	X_Gender
Term	X_Context	X_subordinateConceptGeneric	X_associateConcept	X_LevelOfForma
Language	X_Cost_Reference	X_coordinateConceptGeneric	X_TermType	X_Def_Reference
X_Term_Note	X_JATE-TermNumber	X_superordinateConceptPartitive	X_LangUsage	X_Term
Language_Definition	X_HOTNeVTermNumber	X_subordinateConceptPartitive	X_ParOfSpeech	X_Term_Reference

Toon 5 / 11 rijen per pagina

ZOEKEN:

602 rij(en) gevonden

Vorige 1 2 3 4 5 ... 121 Volgende

Entry_ID	Term	Language	Language_Definition	X_Context	X_superordinateConceptGeneric	X_coordinateConceptGeneric
0	universitair docent	dutch-NL	lid van het onderwijszand academisch personeel dat in de regel gepromoveerd is en aangesteld is onder de rang van universitair hoofddocent	Een Universitair Docent is in dienst van een Universiteit en verricht werkzaamheden op het gebied van onderwijs en onderzoek. Naast onderwijsontwikkeling (bijvoorbeeld lesmateriaal) en onderwijs geven behoren ook het beoordelen van werk van studenten en de evaluatie van onderwijsonderdelen tot zijn taken. Op het gebied van onderzoek is hij actief in het verwerven van onderzoekopdrachten, het verrichten en coördineren van wetenschappelijk onderzoek en het publiceren van bevindingen in wetenschappelijke tijdschriften. Hij begeleidt studenten, en, in de rol van co-promotor, promovendi.	teaching staff member	Senior Lecturer, Reader, Professor of Practice, Associate Professor, tenured Professor, full Professor

3. ábra: Keresési eredmény az *universitair docent* (egyetemi oktató) kifejezésre a *HOTNeV* adatbázisban

land és flamand egyetemek nyelvi központjait összefogó szervezet (Nederlandstalige en Vlaamse Universitaire Talencentra), azaz a NUT az ENT-vel együttműködve összeállított egy felsőoktatási szójegyzéket, amelyet évente két alkalommal vizsgálnak felül, javítanak és hagynak jóvá.

A második nagyszabású projekt a *Holland mint tudományos nyelv – szövegtörzsektől a terminológiai glosszáriumokig* megnevezést viseli (*Proefproject Nederlands als wetenschapstaal – van corpora naar terminologielijsten*). E terminológiai projekt célja, hogy a diákok számára megkönnyítse az átmenetet a középiskolából a felsőoktatásba. Első lépésben a beszélt akadémiai holland nyelv korpuszának összeállítása a cél, míg második lépésben egyes bölcsészet-, társadalom- és természettudományos alapképzések legfontosabb terminusainak jegyzékét állítják össze és rendelik hozzá angol nyelvű ekvivalensekhez.

Az orvosi MedPilot egy kísérleti adatbázis, amelyben az orvosi szakszókincsnek csupán egy kis részét használták fel, e terminusokat azonban különböző szinteken, a tudományostól az alacsonyabb iskolázottságú célközönségnek megfelelő nyelvezetig írják le. Szintén figyelembe veszi a holland/flamand nyelvváltozat közötti különbségeket is. Az adatbázisban jelenleg 152 kidolgozott indexterminus szerepel, ezek közül 52 tekinthető alapterminusnak, amely mindegyike definícióval és részletes leírással rendelkezik, a további 100 terminus az 52 alapterminus szinonimája. Az indexterminusok rendelkeznek egy ún. ANW-id azonosítóval is, amely összekapcsolja őket az *Általános Holland Szótár (Algemeen Nederlands Woordenboek)* megfelelő lemmáival, és amennyiben lehetséges, úgy a terminusok a nemzetközi orvosi terminológiát tartalmazó SNOMED-id azonosítóval is rendelkeznek.

Az utolsó projekt a belga–holland orvosi terminusok (*Medische Termen Belgisch-Nederlands*) gyűjteménye. A szöveget olyan kifejezéseket tartalmaz, amelyeket Belgiumban vagy Hollandiában használnak, és amelyekről feltételezhető, hogy a két országban nem azonos módon értelmezik vagy használják őket. A felvett terminusok különböző regiszterekből származnak, így találhatunk közöttük egészséggel és betegséggel kapcsolatos köznyelvi szavakat és kifejezéseket, olyan általános orvosi terminusokat, amelyek az orvos–beteg kommunikáció során hangzanak el, de egyértelműen szaknyelvnek tekinthető kifejezéseket is, amelyeket az orvosok csak egymás között használnak.

Jól látható tehát, hogy a holland nyelvterület rendelkezik saját terminológiáért felelős apparátussal, olyan intézményrendszerrel, amelynek feladatai jól meghatározottak, ugyanakkor az elmúlt években a terminológiai figyelem kizárólag két területre, az oktatásra és az egészségügyre irányult. Az előzetes bejelentések alapján azonban a jogi terminológia területén is hamarosan változás várható, hiszen a nyelvunió közlése (2023. május) szerint a közeljövőben kibővített és aktualizált formában lesz hozzáférhető az a jogi szótár (*Juridisch woordenboek*), amelyet M. C. Oosterveld-Egas Repáraz és J. B. Vuyk-Bosdriesz 1990-ben állított össze.⁹

9 <https://taalunie.org/actueel/392/het-belang-van-nederlandstalige-vaktermen-in-onze-taal>

3.3. Az ENT szakirodalmi gyűjteménye

A fordítók és a terminológusok számára egyaránt valódi kincseshányát jelent az ENT szakirodalmi gyűjteménye. Betűrendbe rendezve, 12 kategóriában található meg azok a nagyobb területek, amelyekhez részletes szakirodalmat rendeltek. A terminológia és fordítás témakörében például 26 német és angol nyelvű tanulmányt és monográfiát találhatunk, a gyűjteményben a szerző, a cím és a megjelenés éve szerint szűrhetünk, az adatokat pedig táblázatban le is tölthetjük. A többi kategóriában francia nyelvű publikációk is találhatóak, egyelőre az említett három nyelven.

/instituut voor de Nederlandse taal/

De terminologische studies op deze pagina zijn geordend in elf rubrieken. Daarbinnen staan de literatuurverwijzingen in alfabetische volgorde. U kunt ze ook sorteren op jaartal.

Een bibliografie is uiteraard nooit voltooid. Bent u van mening dat een nog niet voorkomende studie over terminologie vermelding verdient? Stuur dan uw suggestie naar terminologie@ivdnt.org.

- > Algemene werken / General works
- > Termvorming / Term creation
- > Termbetekenis en -definiëring / Meanings and definitions of terms
- > Voorkomen, standaardisatie en harmonisatie van termen / Appearance, standardization and harmonization of terms
- > Terminologiebeheer / Terminology management
- > Term- en conceptgerelateerde classificatie / Term-related and concept-related classification
- > Taaltechnologische en computerlinguïstische terminologiestudie / Language-technological and computational linguistic terminology study
- > Terminologie en tekstcorpora / Terminology and text corpora
- > Terminologie en vertalen / Terminology and translation
- > Terminologie en localiseren / Terminology and localization
- > Terminologie en onderwijs / Terminology and education

4. ábra: Az ENT szakirodalmi gyűjteményének kezdőlapja¹⁰

3.4. Terminológiai szójegyzékek

Ahogy a fentiekben láthattuk, a hivatalos holland terminológiapolitikában mindezidáig kevesebb figyelem irányult a jogi terminológiára. Az ENT adatbázisa ugyanakkor a már meglévő, különböző forrásokból származó terminológiát rendkívül felhasználóbarátan, a Library of Congress-klasszifikáció alapján rendezi, bár feltüntetésre kerül, hogy az itt található, „külső” terminológia tartalmáért és minőségéért semmilyen felelősséget nem vállalnak. A gyakorló terminológus vagy fordító számára jelenleg mégis ez az egyetlen rendszerezett forrás, amely kiindulási alapot jelenthet a munkája során. A következőkben ezek az állományok kerülnek bemutatásra.

10 <https://ivdnt.org/terminologie/vakliteratuur-over-terminologie/#specialist-literature>

4. Holland nyelvű jogi terminológia: online terminusgyűjtemények

Ahogy már említettem, a standard holland nyelv és a flamand nyelvi változat terminológiai különbségeit át kell hidalni, és ez külön kihívást jelent, hiszen a két nyelvi változat két önálló jogrendszerhez kötődik, amelyek nyelvhasználata nem egységes. Ezáltal számos esetben találkozhatunk országspecifikus fogalommal a jog területén belül is (Tamás 2021: 65–69).

A következőkben néhány alapvető jogrendszeri – és ebből fakadóan – nyelvi-terminológiai különbségre szeretném felhívni a figyelmet Hollandia és Belgium esetében, különös tekintettel a törvényhozási folyamatokra és a bíróságok felépítésére és működésére, amelyek a jogi terminológia jellegzetességeit és kezelését meghatározzák.

1848 óta a Holland Királyság parlamentáris rendszerű alkotmányos monarchia. Kivételnek számít a nyugat-európai monarchiák körében, így különbözik a Belga Királyságtól is, ugyanis a mindenkori holland uralkodó a miniszterekkel együtt tagja a kormánynak. Alapvető különbségek mutatkoznak meg például a jogforrásokban és a jogalkotás menetében.¹¹ Míg Hollandiában jogforrásként szolgál a nemzetközi jog, az ítélkezési gyakorlatban az általános jogelvek mellett jogforrást jelent a szokásjog (kivéve bűncselekmények megállapítása esetén), azaz az „íratlan jog” is, addig Belgiumban megkülönböztetünk „kötelező” és „irányadó” jogforrásokat. Kötelezők a jogszabályok, a szokásjog és az általános jogelvek, míg „irányadó” az ítélkezési gyakorlat és a tudományos publikációk.

A jogalkotás menete is eltér a két államban. Hollandiában a törvényhozás alapvetően nemzeti szinten történik. A kormány vagy a parlament alsóháza (*Tweede Kamer*) tehet jogalkotási javaslatot. Az államtanács (*Raad van State*) feladata, hogy – általában más érintettekkel folytatott konzultáció után – véleményezze a jogalkotási javaslatokat és a kormányrendeleteket. A miniszterek tanácsa (*Ministerraad*) az a szerv, amely elfogadja a jogalkotási javaslatokat. Elfogadás után a testület azokat megküldi az államtanács tanácsadói részlegének abból a célból, hogy az ajánlás kiadása megtörténjen. Az ajánlásra ekkor a kormány további jelentés elkészítésével válaszol, majd szintén a kormány a szükséges módosításokkal együtt egy ún. *királyi leirat* útján megküldi a jogalkotási javaslatot az alsóháznak. Az alsóház módosítási joggal rendelkezik, tehát az alsóházi vita során még van lehetőség a változtatásokra. Alsóházi elfogadás után a javaslatot a felsőház (*Eerste Kamer*) vitatja, de itt már további módosítási javaslatok nem tehetők, csak elfogadásra vagy elutasításra van lehetőség. Elfogadást követően a király és a miniszter aláírja a jogszabályszöveget, majd az törvényerőre emelkedik.

Belgiumban szövetségi szinten a képviselőház egy vagy több tagja, a szenátus egy vagy több tagja, illetve a király kezdeményezhet törvényt. A király esetében itt gyakorlatilag a miniszterekre vagy államtitkáraitra kell gondolni. Megkülönböztetünk törvényjavaslatokat (a képviselőház vagy a szenátus egyik tagja terjeszti elő) és a királytól származó

11 https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-nl-maximizeMS-hu.do?member=1

törvénytervezeteket, de ezek egymással egyenértékűek. A továbbiakban az uralkodó felügyelete alatt működő végrehajtó hatalom dolgozza ki a szövetségi jog végrehajtási szabályait, de ezt a jogkörét a király egy miniszterre delegálhatja. Ily módon jön létre a különbség a királyi és a miniszteri rendeletek között.

A jog szereplőinek területén is számtalan különbséget találunk, amelyeknek természetesen nyelvi, így fordítási és terminológiai vonzata van. Az ügyvédek képzése és tevékenysége alapvetően nem különbözik, de például a kamarai tagság (*orde van advocaten*) rendszere már eltérő, ráadásul nyelvi alapokon nyugvó különbséget mutat. Míg Hollandiában egy kamara működik, addig Belgiumban külön-külön kamarába (*Nederlandse Orde, Franse Orde*) kell regisztrálniuk a holland és a flamand ajkú belga ügyvédeknek.

A legnagyobb különbségeket azonban a bíróságok rendszerében láthatjuk a két jogrend között. Hollandiában az alábbi bíróságokat különböztetjük meg:

- a) Körzeti bíróságok (*rechtbanken*): Hollandia tizenegy igazságügyi körzetre (*arrondissementen*) oszlik, ezek mindegyike saját bírósággal rendelkezik, és mindegyik bírósághoz több helyi bíróság (*kantonlocaties*) is tartozik. A körzeti bíróságok legalább négy kollégiumból (*sectoren*) állnak: közigazgatási, polgári, büntetőügyi és fellebbviteli ügyszak képezi alapját. A bíróság élén a *bestuur van het gerecht*, azaz a bíróság elnöksége áll, amely szabadon ítélezik a fenti ügyekben. Gyakran külön részlegek is működnek, amelyek családjogi, fiatalkorúakkal és külföldiekkel kapcsolatos ügyekben járnak el. A helyi bíróságokon az állampolgárok saját magukat képviselhetik, ügyvédi képviselet nem szükséges, valamint minden polgári jogi ügy tárgyalhatósága összeghatárhoz kötött (max. 25 000 EUR pertárgyérték). Büntetőügyekben csak kisebb súlyú bűncselekmény esetén járhatnak el a helyi bíróságok, azokban az esetekben, amikor az ügyet a helyi bíróság nem tárgyalhatja, egyesbíró vagy három bíróból álló tanács tárgyalja azt (amennyiben az ügyész egy évnél hosszabb szabadságvesztést kér büntetésként). A polgári ügyszakban a nem kifejezetten a helyi bíróságok hatáskörébe tartozó ügyeket is tárgyalhatnak, és általában egyesbíró, vagy bonyolultabb ügyekben a három bíróból álló teljes tanács hoz határozatot. Általában a közigazgatási jogvitákat is a körzeti bíróság (általában egyesbíró, bonyolultabb esetben itt is a háromtagú tanács) tárgyalja. A köztisztviselőket és a szociális biztonsági kérdéseket érintő ügyektől eltekintve (lásd a c) pontot) a fellebbezések felülvizsgálata az államtanács közigazgatási bírósági részlegének (*Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State*) hatáskörébe tartozik.
- b) Fellebbviteli bíróságok (*gerechtshoven*): Az a) pontban tárgyalt bírósági körzetek a négy fellebbviteli bíróság (Hága, Amszterdam, Arnhem-Leeuwarden, 's-Hertogenbosch) valamelyikének területi illetékessége alá tartoznak. Csak a körzeti bíróság ítélete ellen történő fellebbezés esetén vizsgálják újra az ügy tényállását és vonják le saját következtetéseiket (büntető- és polgári jog). Az adómegállapítással kapcsolatos fellebbezéseket is a fellebbviteli bíróságokhoz kell benyújtani. A fel-

lebbviteli bíróság határozata ellen megsemmisítés iránti kérelmet lehet benyújtani Hollandia Legfelsőbb Bíróságához (*Hoge Raad der Nederlanden*). A fellebbviteli bíróságokon az ügyész megnevezése főügyész (*advocaat-generaal*), ugyanezt a terminust használják ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság főtanácsnokának esetében is (lásd a d) pontot), ami szintén terminológiai-fordítási problémát okoz. A bírákat *raadsbeerenek* nevezik mind a Fellebbviteli, mind a Legfelsőbb Bíróság esetében. A *beer* megnevezés miatt a terminus problémás a fellebbviteli szakaszokban eljáró bírónők esetében, mivel létezik a *raadsman/raadvrouw* elnevezés is, amelyet az ügyvéd (*advocaat*) szinonimájaként használ a holland jogi terminológia.

- c) Szakosított bíróságok: az utrechti székhelyű Központi Fellebbviteli Bíróság (*Centrale Raad van Beroep*) legfelsőbb bírói fórumként elsősorban a szociális biztonsági és a közszolgálati ügyekben hoz döntést, míg a hágai székhelyű Kereskedelmi és Ipari Fellebbviteli Bíróság (*College van Beroep voor het bedrijfsleven*) a társadalmi-gazdasági tárgyú közigazgatási jogi jogvitákban és a versenyjogi és a távközlési törvényhez kapcsolódó fellebbezések esetén jogosult dönteni.
- d) Legfelsőbb Bíróság (*Hoge Raad*): a szintén hágai székhelyű Hollandia Legfelsőbb Bírósága a tényállást már nem, csupán azt vizsgálja, hogy az alacsonyabb szintű bíróság megfelelően alkalmazta-e a jogot a határozathozatal során. A szintén *advocaat-generaal* elnevezésű főtanácsnok olyan ügyész, aki nem a főügyészséget képviseli, hanem a Legfelsőbb Bíróság tanácsadója.

A kb. 30 000 km² területű Belgiumban Hollandiától eltérően öt nagy bírósági zóna található öt fellebbviteli bírósággal (Brüsszel, Liège, Mons, Gent és Antwerpen). Az öt zóna Hollandiához hasonlóan további 12 bírósági kerületre tagolódik, ezek mindegyikében működik egy-egy elsőfokú bíróság. A kerületeket 187 bírósági körzetre osztották fel, mindegyikben egy-egy *békebíróság* (*vrederegerecht*) működik.

Belgiumban a bíróságok felállítása kizárólagos szövetségi hatáskör. A bírák és az ügyészek megnevezése is eltér a holland terminusoktól. Megkülönböztetjük az alsóbb és a felsőbb szintű bíróságokon ítélező bírákat, őket „ülő bíráknak” (*de zittende magistratuur*) nevezik. Az „álló bírák” (*de staande magistratuur*) a lényegében ügyészségi feladatokat ellátó Államtanács Hivatal bírái (*Openbaar Ministerie/OM vagy Parket*).

A kétnyelvű Brüsszel bírósági kerületében két elsőfokú – egy holland és egy francia nyelvű – bíróság is működik. Hollandiától eltérően a belga bírósági kerületekben kilenc munkaügyi és kilenc kereskedelmi bíróság is megtalálható. Szintén eltér a holland jogrendszerrel, hogy mind a tíz tartomány és a Brüsszel fővárosi közigazgatási kerület is rendelkezik egy-egy esküdttbíróval (*Hoven van Assisen*), amely nem állandó bíróság. A polgári jogi tárgyú, valamint – néhány kivételtől eltekintve – a politikai jogokkal kapcsolatos jogviták kizárólag a bíróságok hatáskörébe tartoznak.

A jogvita vagy a jogsértés természete és súlyossága, valamint a pertárgyérték és a felek minősége határozza meg, hogy milyen típusú bíróságnak kell eljárnia. A békebíróság dönt például szomszédjogi vitákban, míg a házasság felbontásával kapcsolatban már az elsőfokú bíróság rendelkezik hatáskörrel, a vállalkozók közötti jogvitákban pedig álta-

lában a kereskedelmi bíróság hoz határozatot. Míg polgári ügyekben az alperes lakóhelye, a szerződéskötés helye vagy a szerződés teljesítési helye szerinti bíróságon kell keresetet indítani, addig büntetőügyekben a jogsértés elkövetésének helye és a gyanúsított tartózkodási helye vagy feltételezett tartózkodási helye szerinti bíróság egyaránt illetékes. Jogi személyek esetében a társaság székhelye és telephelye szerinti bíróság jár el.

A bírákat ugyanakkor Hollandiához hasonlóan a mindenkori uralkodó nevezi ki; a bírák élethosszig tartó kinevezést kapnak, és csak ítélettel lehet a tisztségüktől megfosztani vagy felfüggeszteni.

4	SEMMÍTŐSZÉK		
3	Fellebbviteli bíróságok	Munkaügyi fellebbviteli bíróságok	Esküdttbíróságok
2	Elsőfokú bíróságok	Munkaügyi bíróságok	Kereskedelmi bíróságok
1	Békebíróságok	Rendőrbíróságok	

1. táblázat: A belga bírósági hierarchia¹²

Az előbbieken említett bíróságokon kívül a bíróságoknak két további típusa is létezik Belgiumban. Ezek az ellenőrző szerepet betöltő bíróságok az Államtanács (*Raad van State*) és az Alkotmánybíróság (*Constitutionele Hof*). Előbbi gyakorlatilag egy felső szintű közigazgatási bíróságnak feleltethető meg, míg utóbbi, a belga Alkotmánybíróság – amely Hollandiában nem létezik – szerepe a törvények, rendeletek és rendelkezések alkotmánynak való megfelelésének biztosítása, valamint a hatáskörök hatóságok közötti megfelelő megosztásának felügyelete.¹³

A fenti rövid, csupán néhány területet érintő áttekintésből jól látható, hogy a nyelvterületen belüli, eltérő jogrendszerekből adódó nyelvi-terminológiai különbségek számos kihívás elé állítják a magyarról hollandra, illetve hollandról magyarra fordítókat és a jogi terminológiai adatbázisok szerkesztőit.

Az alábbiakban ismertetem az ENT által rendszerezett, nagy alapossággal összeállított anyagot, amely a washingtoni Kongresszusi Könyvtár osztályozási rendszerén alapul, és amelyben négy nagyobb egység különíthető el. Az első kategória „A jogról általában. Összehasonlító és egységes jog. Juriszprudencia (K1-7720)”, ezt követi a „Regionális szervezetek és integráció, valamint összehasonlító jog (KJE5-7955)” csoport. Az utolsó két kategóriában országonkénti bontásban találjuk a terminológiai adatbázisokat (Belgium KJK1-4999, Hollandia KKM1-4999).

Az Enciklopédiák (K-48) kategóriában találjuk az Amnesty International holland nyelvű emberi jogi terminológiai enciklopédiáját. A terminusgyűjtemény az Amnesty International egy-egy az adott szóhoz vagy kifejezéshez kapcsolódó magyarító cikkére mutat. A szótárak, szavak, szókapcsolatok többnyelvű kategóriájában a TERMCOORD

¹² https://e-justice.europa.eu/16/HU/national_justice_systems?BELGIUM&init=true

¹³ https://e-justice.europa.eu/16/HU/national_justice_systems?BELGIUM&member=1

nagyon jól használható családjogi szótárát találjuk, amely a maga 404 terminusával valóban egyedülálló ezen a területen.

Az Európai Unió alapjogi fogalomlistája 23 nyelven érhető el az „Emberi jogok. Polgári és politikai jogok” alcsoportban (K 3236-3268: Mensenrechten. Burgerlijke en politieke rechten). A bíróságok szervezetével és működésével kapcsolatos, JUDIT néven ismert terminológia (*Collection terminologique: JUDIT, Règlements de procédure*) az eljárási szabályzatok szavait és kifejezéseit tartalmazza, és szintén a TERMCOORD gondozásában került összeállításra. Az idegenrendészet, a bevándorlás és a migráció témakörében az Európai Bizottság *Asylum and Migration* elnevezésű 22 nyelvű glosszárúmat, az Európai Unió 2013-as 23 nyelvű *Migration. Key terms in 23 languages (Consilium)* gyűjteményét, valamint a TERMCOORD 2014-ben 23 nyelven 241 terminust feldolgozó jogi szótárát találjuk.

A regionális szervezetek és az integráció, valamint az összehasonlító jog területe olyan hatalmas, többnyelvű teauruszokat, glosszárúmatokat, terminológiai adatbázisokat gyűjt össze, mint a 6650 terminussal rendelkező, 23 nyelven elérhető EuroVoc, az Európai Unió Kiadóhivatalának glosszárúma, a szintén EU-s, 1,4 millió terminussal rendelkező IATE (Interactive Terminology for Europe¹⁴) adatbank és a COTSOES 1257 szavas Schengen/Dublin-terminológiája.

Az országspecifikus gyűjtemények szintén alaposan válogatott, többnyelvű szótárak és terminológiai szójegyzékek. A kategória első anyaga ugyan csak három nyelven, de jól áttekinthetően, közérthetően, táblázatos formában mutatja be a belga jogrendszer felépítését. Az örökléssel kapcsolatos terminusok esetében jó kiindulási alap a Seniorennet¹⁵ egynyelvű szólistája. A belga közjegyzők föderációja által összeállított szótár a holland mellett francia nyelven is elérhető.¹⁶ Az adatbankjában a szenátus ugyanakkor a három hivatalos államnyelven is közzéteszi az alkotmányt és az intézményes normák gyűjteményét.¹⁷ A Flamand Parlament is saját jogi fogalomlistát tett közzé, ez azonban csak holland nyelven férhető hozzá.¹⁸

A belgiumi németajkú közösség szintén üzemeltet egy jogi terminológiai felületet DEBETERM¹⁹ néven, illetve a belga belügyminisztérium Német Fordításért Felelős Központi Szolgálat szintén működtet több – egyebek mellett jogi fordításokért felelős – munkacsoportot, valamint rendelkezik egy saját, több mint 70 000 kifejezést tartalmazó holland, német és francia nyelvű terminológiai adatbázissal.²⁰

Szintén menekültügyi és nemzetközi családjogi szólistát adott ki a flamand AGII (*Agenschap integratie en inburgering*), azaz az integrációért és a társadalmi beilleszkedésért

14 <https://iate.europa.eu/>

15 www.seniorennet.be

16 <https://www.notaris.be/woordenboek/O>

17 <https://senlex.senate.be/nl/dia/tags>

18 <https://www.vlaamsparlement.be/nl/over-ons/extra/begrippenlijst>

19 <https://ostbelgienrecht.be/fr/>

20 <https://www.scta.be/nl>

felelős ügynökség, ez azonban csak holland nyelven érhető el.²¹ A Menekültekkel és Hontalanokkal Foglalkozó Általános Biztos Hivatalának (Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen) glosszáriuma viszont három nyelven, hollandul, franciául és angolul is hozzáférhető.²²

A holland szervezetek által összeállított és kiadott szójelöltek közül a jogi alapkifejezéseket tartalmazza O. van der Roest 2000-ben megjelent munkájának online változata, amelyet az Ensie oldalán keresztül érhetünk el.²³ Az Ensie, azaz az Első Holland Szisztematikus Enciklopédia – amely 1945-ben azzal a céllal jött létre, hogy a 2. világháború után egyfajta tudásmentő platform legyen – 2012 óta online felületet is üzemeltet, ahová, ahogyan azt a következőkben látni fogjuk, számos (jogi) fordítási és terminológiai alapkifejezés szójegyzékállománya került exportálásra. O. van der Roest munkájából egy-nyelvű holland terminológia készült 288 terminussal. Szintén az Ensie oldalán keresztül érhető el az a 344 terminus, amelyet C. Loonstra 1992-es *Hoofdlijnen Nederlands Recht (A holland jog főbb irányvonalai)* című könyvéből emeltek át.²⁴ Harm Kloosterhuis 2009-es könyvéből (*Juridische methoden – Jogi módszerek*) 145 terminus kivonata került fel az Ensie-re,²⁵ az A. Bunthof és Y. M. Visscher szerzőpáros munkájaként megszületett *Mens en recht (Az ember és a jog, 2005)* című kötetből pedig egy 121 terminusból álló egy-nyelvű holland terminológia készült ugyanerre a felületre. A legkisebb anyag (58 terminus) az Ensie-n az a vagyoni jogi terminológia (*Praktisch Goederenrecht – Vagyoni jog a gyakorlatban*), amely C. Phillips 2009-es munkájának terminológiai kivonata.²⁶ Az Ensie olyan szempontból is egyedülálló felület, hogy nemcsak klasszikus monográfiákból készít terminológiát, hanem például elérhetjük innen a holland ügyészség 2018-as holland nyelvű bűnügyi fogalomlistáját is, amely 163 terminust tartalmaz.²⁷ Az ún. polgári peres eljárások témakörében az Ensie-n J. Timmermans és N. Sommers *Praktisch Burgerlijk Procesrecht (Polgári peres eljárások a gyakorlatban, 2014)* című munkájából egy 77 terminusból álló terminológiai glosszáriumot találunk. Az egyik legjobban használható adatbázis a holland igazságszolgáltatás²⁸ központi oldalának 320 egy-nyelvű kifejezésből álló szójegyzéke.

Több ügyvédi iroda vagy egyéb, jogászokat tömörítő szervezet is rendelkezik saját „miniterminológiával”. A holland és belga jogászokat tömörítő Noorland Juristen nevű szervezet is összeállította saját egy-nyelvű szójelölteit.²⁹ Három nyelven, angolul, németül és hollandul készített nagyon jól használható szótárt a holland AMS ügyvédi iroda.³⁰

21 <https://www.agii.be/lexicon>

22 <https://www.cgvs.be/nl/woordenlijst>

23 <https://www.ensie.nl/basisboek-recht>

24 <https://www.ensie.nl/hoofdlijnen-nederlands-recht>

25 <https://www.ensie.nl/juridische-methoden>

26 <https://www.ensie.nl/praktisch-goederenrecht>

27 <https://www.ensie.nl/openbaar-ministerie/ensies/Begrippenlijst%20Openbaar%20Ministerie/1>

28 <http://www.rechtspraak.nl>

29 <http://noorlandjuristen.nl/JuridischeBegrippen/index.htm>

30 <https://www.amsadvocaten.nl/woordenboek/>

A munkajogi területen aktív Surplus ügyvédi iroda nevéhez két, kimondottan a munkaviszony megszüntetésével kapcsolatos terminológiai felület is kapcsolódik.³¹ A személyi sérüléssel járó esetekre összeállított 75 terminust tartalmazó alapterminológia egy, a személyi sérülésekre és orvosi műhibaperekre szakosodott ügyvédi iroda munkája.³²

Egyetemek összefogásával is születnek terminológiai glosszáriumok, így jött létre például az Uwwet elnevezésű ingyenes jogi tanácsadó oldal saját szótára.³³ Egyéb szervezetek, például az AMO Nemzetközi Kutatási és Oktatási Intézet folyamatos fejlesztés alatt álló oldalain is találunk ún. jogi szótárakat.³⁴ A felület jól használható, ugyanakkor a terminusok kezelése nem egységes, egy-, két- és többnyelvű megfeleltetésekkel is találkozhatunk.

A korábban a holland belügyminisztériumhoz, jelenleg a holland igazságügyi és biztonsági minisztériumhoz tartozó Bevándorlási és Honosítási Szolgálat két terminológiai szógyűjteménye is elérhető jelenleg a világhálón. Mindkettő négynyelvű idegenrendészeti terminológiája az egynyelvű, holland fogalomlista után egy négynyelvű szótárt is tartalmaz (angol, német, francia és holland³⁵).

A holland Központi Statisztikai Hivatal is összeállította saját statisztikai terminológiai szójegyzékét. A migráció témakörében kilenc, míg menekültügyi témakörben tíz statisztikai-jogi terminust találhatunk.³⁶

Az ENT oldalán nem található meg, de saját keresés alapján szintén megemlítenődő a Hollandiában illegálisan tartózkodó nőket segítő szervezet, a LOS Alapítvány oldala és jogi terminológiai minigyűjteménye az ilyen helyzetben lévő nők számára.³⁷

Végül léteznek olyan, alapvetően laikusok számára összeállított terminológiai glosszáriumok, mint a közjegyzői tevékenységgel összefüggő, elhalálozáshoz kapcsolódó szólista, amelyet egy temetkezéssel kapcsolatos internetes szolgáltatóoldal állított össze.³⁸

5. A terminológusképzés helyzete a holland nyelvterületen

A digitalizáció korában a terminológusképzés az egész világon aktuálissá vált, és a nyelvi tervezés területéhez tartozik. Hazánkban mesterszakos képzés 2011 és 2018 között a Károli Gáspár Református Egyetemen³⁹ folyt, jelenleg (2024 szeptemberétől) kizárólag az ELTE BTK Nyelvi Közvetítés Intézetének távoktatásban történő két féléves Gazdasá-

31 <http://www.ontslag.net/stap5/begrippenlijst.html>, <https://www.wattedoenbijontslag.nl/woordenlijst/a>

32 <https://www.hofmansletselschade.nl/eerste-hulp-bij-letsel/begrippenlijst/>

33 <https://www.uwwet.nl/trefwoorden/zoeken-op-trefwoorden-in-het-juridisch-woordenboek/a-b.htm>

34 <https://juridischwoordenboek.nl>, <https://juridischwoordenboek.be>

35 https://adampost.home.xs4all.nl/AP_Headlines/AP_hln_Dossier_Asylum/BegrippenlijstNVW.pdf, <https://docplayer.org/1173159-Aanmeldcentrum-schiphol-schiphol-airport->

36 <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2012/40/begrippenlijst-migratie-en-asiel>

37 <https://ilegalevrouw.nl/index.asp?id=205>

38 <https://uitvaartinformatie.nl/notariele-termen>

39 <https://btk.kre.hu/nyelvszet/index.php/terminologia>

gi és jogi szakfordító és terminológus szakirányú továbbképzésére⁴⁰ lehet jelentkezni. Mind Hollandiában, mind Belgiumban nehéz helyzetbe kerül az, aki egyetemi szintű terminológusképzésben szeretne részt venni. Önálló terminológusképzés jelenleg nem működik, csupán bizonyos nyelvszakos, illetve fordító- és/vagy tolmácsolás-képzésben részt vevő hallgatók mélyülhetnek el egy-egy bevezető kurzus erejéig a terminológia világában.

A terminológia iránt érdeklődő nyelvszakos hallgatók a Leuveni Egyetem antwerpeni campusán a fordítói mesterképzés keretein belül vehetik fel az Introduction to Terminology, illetve a brüsszeli campuson szintén a fordítói mesterképzésben részt vevők számára meghirdetett Language technology and localization elnevezésű kurzusokat. Ugyanez a képzési hely indít az alkalmazott nyelvészeti BA-képzésben részt vevők számára terminológiakezelés (*Terminologiebeheer*) címmel tárgyat. A Vrije Universiteit Brussel (VUB) terminológiai nyelvészeti kurzusa a bachelor vagy az ún. premaster programban részt vevők számára indul.

A Genti Egyetem fordítóképzése a BA-képzésben részt vevő hallgatóknak hirdeti meg a fordítástechnológiai alapoató kurzusát (*Inleiding tot de vertaaltechnologie*),⁴¹ illetve a fordítói mesterprogramjának is része a Terminológia és fordítástechnológia elnevezésű tárgy. Hollandiában egyedül az utrechti székhelyű Igazságügyi Tolmács- és Fordítóképző Intézet Alapítvány indít rendszeresen büntetőjogi szakfordítás (*Juridisch Vertalen in Strafszaken*) kurzust.

A legtöbb terminológiai kurzus az orvosi szaknyelv területén található, ezek azonban elsősorban nem a terminológia iránt érdeklődő fordítóknak és tolmácsoknak meghirdetett kurzusok, hanem az egészségügyben dolgozóknak szánt képzések. Így a hasselti PXL Főiskola rendszeresen indít például az orvosi terminológiába bevezető kezdő⁴² és haladó⁴³ kurzusokat. Egyéb, nem felsőoktatási képzési központok szintén rendelkeznek távoktatásos egészségügyi terminológiai tananyagokkal (például a KIWA,⁴⁴ a LOI⁴⁵ vagy az NTI⁴⁶ képzési központok kurzusai).

6. Összegzés és kitekintés

A fenti tanulmány célja kettős volt. Egyrészt megpróbáltuk bemutatni a holland nyelvterületre jellemző nyelvi, kulturális és a jogrendszerre jellemző sokszínűséget. Célunk volt megmutatni, hogy világszinten is példaként szolgálhat az a rendkívül tudatos és jól szabályozott nyelvstratégia, amelyet a Holland Nyelvunió képvisel. Másrészt szándék

40 <https://languages.elte.hu/gazdasagiesjogszakforditoesterminologustavoktatasban>

41 <https://studiekiezer.ugent.be/studiefiche/nl/A703006/2023>

42 <https://ibamaflexweb.pxl.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?b=1&c=1&a=79637>

43 <https://ibamaflexweb.pxl.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?b=1&c=1&a=81373>

44 <https://www.kiwa.com/nl/nl/services/training/cursus-medische-terminologie/>

45 <https://www.loi.nl/n-219-medische-terminologie>

46 <https://www.nti.nl/beroepsopleidingen/voeding-sport-en-gezondheid/medische-terminologie/>

volt a magyarról hollandra, illetve hollandról magyarra fordítók és a terminológia területén dolgozók munkáját is megkönnyíteni annak a tudásbázisnak a részletes ismertetésével, amely a 2016 óta működő Holland Nyelvű Terminológiai Tudásközpont (ENT) tevékenységének köszönhető. Az elmúlt években valóban óriási tudás gyűlt össze az ENT felületén, több nagy központi projekt valósult meg vagy indult el az oktatás és az egészségügy területén, ugyanakkor a jogi terminológia mezején egyelőre még rengeteg a megvalósítandó feladat. Kitekintettünk a holland nyelvterület terminológiához kapcsolódó képzési területeire, és láttattuk annak hiányosságait is.

Az egyértelműen megfogalmazott nyelvi és nyelvi standardizációs feladatok ellátásáért felelős Holland Nyelvi Intézet tevékenységi területe sokrétű, és e tevékenységnek csupán egyetlen szelete a holland nyelvi terminológiastratégia kialakítása és megvalósítása. A feladat azonban minden nyelv esetében komplex és aktuális, hiszen

„mindig lesznek újabb élethelyzetek, amelyeket a már meglévő szabályok és fogalmak nem fednek le teljes mértékben, a pontos értelmezés pedig gyakran perdöntő lehet. Ez egyfajta kettősséget eredményez, egyfelől a rugalmasság, amely értelmezési nehézségeket is okozhat, másfelől a pontosságra törekvés, hiszen a pontos nyelvhasználat a jobbiztonság miatt döntő jelentőségű” (Tamás 2019).

Irodalom

- Oosterveld-Egas Repáraz, M. C., Vuyk-Bosdriesz, J. B. 1990. *Juridisch woordenboek Dictionario juridico: Nederlands-Spaans met register Spaans-Nederlands voor rechtspraktijk, handel en bedrijfscommunicatie*. Apeldoorn-Antwerpen: Maklu uitgevers Nederland. <https://taalunie.org/actueel/392/het-belang-van-nederlandstalige-vaktermen-in-onze-taal> (utolsó letöltés: 2023. szeptember 30.)
- Tamás Dóra Mária 2018. Miért rögzítsünk jogi szakszavakat terminológiai adatbázisokban? *Magyar Jogi Nyelv*, 2018/2. <https://joginyelv.hu/beszamolo-a-jog-es-terminologia-cimu-konferenciarol/> (utolsó letöltés: 2023. szeptember 30.)
- Tamás Dóra Mária 2019. *Bevezetés a terminológiába a terminológus szemüvegén át*. https://www.offi.hu/sites/default/files/media/files/bevezetes_a_jogi_terminologiaba.pdf (utolsó letöltés: 2023. szeptember 30.)
- Tamás Dóra Mária 2021. Jogi terminológia a terminológus szemével, avagy milyen célokot érdemes megvalósítani az oktatás, az egységesítés és a terminológiapolitika terén? In: Tamás D. M. – Szoták Sz. *Terminológiastratégia és jogi alapterminológusok a szomszédos országok nyelvén*. Budapest: OFFI. 61–101. <https://www.offi.hu/sites/default/files/media/files/terminologiastrategia-61-101.pdf> (utolsó letöltés: 2023. szeptember 30.)

Források

Jogszabályok

Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002154/2017-11-17> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

Elektronikus források

https://adampost.home.xs4all.nl/AP_Headlines/AP_hln_Dossier_Asymylum/Begrippenlijst-NVW.pdf, <https://docplayer.org/1173159-Aanmeldcentrum-schiphol-schiphol-airport-application-centre-centre-de-presentation-de-schiphol-anmeldezentrum-schiphol-demande-complement.html> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.agii.be/lexicon> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.amsadvocaten.nl/woordenboek/> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://btk.kre.hu/nyelvezet/index.php/terminologia> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://btk.kre.hu/nyelvezet/index.php/terminologia> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2012/40/begrippenlijst-migratie-en-asiel> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.cgvs.be/nl/woordenlijst> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.ensie.nl/basisboek-recht> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.ensie.nl/hoofdpijnen-nederlands-recht> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.ensie.nl/juridische-methoden> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.ensie.nl/praktisch-goederenrecht> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.ensie.nl/openbaar-ministerie/ensies/Begrippenlijst%20Openbaar%20Ministerie/1> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.hofmansletselschade.nl/eerste-hulp-bij-letsel/begrippenlijst/> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://iate.europa.eu/> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://ilegalevrouw.nl/index.asp?id=205> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

www.ivdnt.org (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://ivdnt.org/terminologie/> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://indd.adobe.com/view/2e8446fc-54d9-41e9-845a-a5b945dac0a0> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://ibamaflexweb.pxl.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?b=1&c=1&a=79637> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://ibamaflexweb.pxl.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?b=1&c=1&a=81373> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://ibamaflexweb.pxl.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?b=1&c=1&a=79637> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://ibamaflexweb.pxl.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?b=1&c=1&a=81373> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://juridischwoordenboek.nl> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://juridischwoordenboek.be> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

<https://www.kiwa.com/nl/nl/services/training/cursus-medische-terminologie/> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)

- <https://languages.elte.hu/gazdasagiesjogiszakforditoesterminologustavoktatasban> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.loi.nl/n-219-medische-terminologie> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.nti.nl/beroepsopleidingen/voeding-sport-en-gezondheid/medische-terminologie/> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <http://noorlandjuristen.nl/JuridischeBegrippen/index.htm> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.notaris.be/woordenboek/O> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <http://www.ontslag.net/stap5/begrippenlijst.html> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://ostbelgienrecht.be/fr/> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- www.rechtsspraak.nl (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/grondwet-en-statuuw/statuuw-koninkrijk> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.scta.be/nl> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- www.seniorennet.be (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://senlex.senate.be/nl/dia/tags> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://studiekiezer.ugent.be/studiefiche/nl/A703006/2023> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- www.taalunie.org (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://taalunie.org/actueel/167/40-jaar-taalunie> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://taalunie.org/actueel/392/het-belang-van-nederlandstalige-vaktermen-in-onze-taal> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://uitvaartinformatie.nl/notariele-termen> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.uwwet.nl/trefwoorden/zoeken-op-trefwoorden-in-het-juridisch-woordenboek/a-b.htm> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.vlaamsparlement.be/nl/over-ons/extra/begrippenlijst> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)
- <https://www.wattedoenbijontslag.nl/woordenlijst/a> (utolsó letöltés: 2023. október 2.)